

Dit is het tweede bandje dat Prul heeft ingesproken. Het begin is opgenomen op 25 november 1990. In het eerste deel heb ik vooral Prul aan het woord gelaten. Dat gedeelte is voor mij ook het meest interessant, omdat Djoon daarin een hoofdrol speelt.

Het petje

Oma Wies, mijn moeder, heette Louise Jansen. Zij was één van zes zussen. In 1925, het jaar waarin dit verhaal speelt, waren alle tantes en opoetje nog in leven, behalve tante Rien. Die overleed toen ik ongeveer tien jaar oud was. Wies, de tweede dochter, was de lieveling van haar vader. Jan Jansen heette hij en hij was een zeer strenge man. Hij was een self made man. Hij had niet op de H.B.S. gezeten, maar heeft door het afleggen van allerlei examens kans gezien het heel ver te brengen. Hij was Nederlands B.B.-ambtenaar en had een hele hoge rang. Op het laatst bekleedde hij de rang van gewestelijk secretaris.

Opa Jansen was erg bezig. Hij gaf alleen maar orders. Mijn moeder en haar zussen, zijn kinderen, zijn grieten en opoetje hadden niets in te brengen. Het was een heel streng huishouden.

Toen oma Wies trouwde en zwanger werd was het hele huis in rep en roer en toen Djoon geboren werd kende hun blijdschap geen grenzen. Oma Wies noemde haar eerste kind Jan. Dat vond ik een rotnaam. Later heb ik aan mijn moeder gevraagd waarom hij zo heette en daar reageerde ze boos op: "Jan is een goede naam, de naam van een flinke kerel".

Maar Jan werd, misschien door bepaalde herinneringen aan hun vader, nooit zo genoemd. Hij werd meestal Vent genoemd en sommigen zeiden Janneman.

Later toen we op de HBS zaten heb ik de naam veranderd in Djoon, of Joan op zijn Engels. "En hij is als Djoon gestorven. Niet als Jan of Vent. En hij is als Djoon de hemel ingegaan, zullen we maar zeggen."

Die jongen werd enorm verwend. Dat was niet mooi meer. Op een gegeven moment ging hij examen doen. Examen voor de HBS, de Hogere Burger School. Nu weten jullie niet veel van de HBS af, maar de HBS is erg hoog, een heel hoog ding in het voormalig Nederlands Indië. Vooral HBS-b, wat wij allemaal hebben.

One day Djoon ging examen doen. De hele familie was in rep en roer. Iedereen moest het weten: Vent gaat examen doen!

Hij ging dus naar school om dat examen te doen en toen hij thuiskwam, kwam het hoge woord eruit. Hij was niet geslaagd. Dat was een grote ramp. Hij moest namelijk herexamen doen. Direct werd iemand in de arm genomen. There happened to be an hoofdonderwijzer, wonende in onze straat. Dat was de heer Verwoerd en die heeft oom Djoon dus bijgespijkerd. En dat heeft hij goed gedaan. Ik weet niet hoe lang dat duurde, een maand of zo. En toen moest hij weer opdraven om examen te doen en hij slaagde. Dat was fantastisch. Het werd een groot familiefeest. Het was kind of luidruchtig en misschien wel mooi hoor, maar wat het belangrijkste was: hij kreeg direct een pet. Een HBS pet wel te verstaan. Die werd gehaald bij Stemmerik, een bekende kledingzaak in Soerabaja. Stemmerik maakte Europese kleding en had een hele verzameling petten, waaronder HBS petten. Het was een gewoon zwart petje, maar het belangrijkste was: het had een gouden band.

Toen hij die pet kreeg zette hij hem op zijn hersens en toen ging hij daarmee fietsen. Oom Djoon was in die dagen nietig. Je merkte hem niet op. Hij was not macho. Hij was een gewone aardige jongen.

Hij was dus geslaagd en hij had een mooie pet en dan ging hij fietsen, zodat de hele buurt kon zien dat hij op de HBS zat. Dat vonden ze natuurlijk geweldig. Ze gingen bijna door hun knieën. En hij kreeg allemaal prachtige nieuwe boeken voor de 1^e klas. En zo ging hij dus naar de HBS.

Langzaam maar zeker werd het dragen van de pet a routine business. Na drie maanden werd die pet niet meer gebruikt en collected dust aan de kapstok. Oom Djoon gebruikte die pet niet meer.

Toen moest jullie vader examen doen. Toen ik examen deed wist de hele familie er geen flikker van af. Nobody knew about it. They couldn't care less.

Ik heb dus een fiets moeten lenen, want het was een paar mijl van het huis af en ik weet niet meer hoe ik gekleed was. We hadden niet van die fancy kleren zoals jullie die hebben gehad. Ik had misschien één broek en een shirt en ik weet niet eens meer of ik schoenen had. Dat zal wel, maar ik ben dus niet gegaan op leren schoenen. Anyway, hoogstwaarschijnlijk ben ik op sloffen gegaan of mijn tennisschoenen, maar heel eenvoudig gekleed, not fancy, ik had niet een matrozenpak aan.

Anyway, ik heb dat examen gedaan en het heeft lang geduurd. Ik ging dus naar huis en toen ik om 1 uur het hek binnenstapte, wie stond daar in de voorgalerij. Dat was jouw grootmoeder, mijn moeder, Louise Jansen. En zij hield haar handen op haar rug en toen wist ik het. Waarom? Ik ken mijn pappenheimers, want ze had op haar rug die geweldige rotanstok verborgen, maar niets ontgaat mijn blik. Anyway, zij vroeg mij:

"Waar kom jij vandaan?"

"Ik heb examen gedaan."

"Wat voor een examen?"

"Voor de HBS."

"En .. ben je geslaagd?"

"Natúúúrljik ben ik geslaagd."

Het pak slaag ging dus niet door. Maar nu komt het: daar was geen pet, daar was niet eens een halve pet! En toen ik aan oom Djoon vroeg of ik zijn pet mocht lenen om ook te gaan fietsen, toen zei hij "neen", alhoewel die pet dus niet meer gebruikt werd. Later heb ik bij een bepaalde gelegenheid die pet toch even kunnen lenen. Ik heb dus die pet toch even op mijn hersens gehad Maar de boeken die ik kreeg waren zijn boeken, tweedehands boeken. Daar had ik een verschrikkelijke hekel aan. Die jongen was erg slordig.

Ik vergat nog te vertellen, dat toen oom Djoon geslaagd was voor dat herexamen, toen kreeg meneer Verwoerd een enorme taart. Het was een geweldige pruimentartaart en toen ik dat zag begonnen mijn tanden te wateren.

Anyway, Pappie en oom Djoon waren dus op de HBS. Ik heb er door omstandigheden zeven jaar over gedaan. In de 3e klas bleef ik zitten, omdat ik twee of drie maanden malaria had. Ja, zelfs als je één week weg was kon je dat niet meer inhalen. Zo moeilijk is de HBS. In de 4e klas zijn we naar Holland gegaan, op vakantie. Toen zijn we zo goed als niet naar school gegaan. Terug in Malang heb ik de 4e en 5e klas gedaan en ben de eerste keer geslaagd met goede cijfers. Oom Djoon heeft er langer over gedaan. Niet omdat hij te dom was. Nee, omdat hij gewoonweg verschrikkelijk was. Op de HBS in Malang waar we eindexamen hebben gedaan, werd gezegd dat de gebroeders Hajé de klas remden. Dat was true. Oom Djoon was een verschrikkelijke jongen. We zaten in dezelfde klas en hij had altijd een grote scheur. Wanneer de leraar hem dan wat zei, dan kreeg die leraar een grote scheur terug en dan lachte ik zo hard dat ik gewoon uit de bank viel. Dan werd ik eruit gesmeten of ik moest achterin zitten, maar ze konden mij niets doen omdat ik altijd goede cijfers had.

Later is oom Djoon een stuk kalmer geworden. Hij heeft veel diploma's gehaald en zo. So everything was ok.

Nu gaat Prul verder met een verslag van hun laatste dag in Indonesië. Daar heb ik een samenvatting van gemaakt.

Op 24 januari 1947 zijn ze uit Indonesië vertrokken. Ze hadden inmiddels drie kinderen waarvan Jesse de jongste was, bijna drie maanden oud.

Nederland was in oorlog met Indonesië en Prul was luitenant ter zee 2e klas bij de koninklijke marine. Dat gaf hen het recht 1e klas te reizen.

Op de dag van vertrek stonden ze om half zes op. De koffers werden gepakt en om 6 uur stond er een militaire truck met zwaarbewapende militairen voor de deur.

Ze moesten zo'n 10 à 15 mijl rijden door vijandelijk gebied naar de haven van Batavia, Tandjongpriok. De vrachtwagen sloot aan bij andere militaire trucks en in kolonne reden

ze naar de haven waar het grootste schip van de stoomvaartmaatschappij Nederland, De Oranje, klaar lag. Het was een angstige tocht. Aan beide kanten van de Priokweg lagen uitgestrekte moerassen en ze waren bang dat ze beschoten zouden worden. Opgelucht zagen ze tenslotte de Nederlandse vlag wapperen op De Oranje.

De reis naar Holland verliep vlot en op 17 februari kwamen ze aan in Holland. Volgens Prul zag het er prachtig uit. Alles was wit en de Noordzee was bevroren, er waren ijsbrekers nodig om de haven binnen te lopen. Het was verschrikkelijk koud en ze hadden geen winterkleding.

Van Amsterdam werden ze naar het opkomstcentrum in Doorn gebracht en van daaruit met een militaire truck naar Den Haag. Ze zijn terechtgekomen in een pension aan de Badhuisweg 47, waar ze drie maanden zijn gebleven. Edje en Rob bleven nog een tijdje bij oma Boon en ... Daarna kregen ze een huis in de Haverschmidstraat en daar hebben ze gewoond tot hun vertrek naar de Verenigde Staten. Prul heeft Indonesië nooit meer teruggezien.

Nu woont hij met 15 katten en 2 doggies in the sleepy town of Cloverdale, 90 mijl ten noorden van The Golden Gate in the Alexander valley.

De tweede kant van het bandje gaat over de periode na de HBS tot en met zijn terugkeer uit krijgsgevangenschap.

Hij wil iets vertellen over zijn ervaringen met the spirit world, maar niet iedereen is geschikt om deze verhalen te horen. Voor de meeste mensen is het leven op aarde al moeilijk genoeg, dus zij hoeven hier niets over te horen. Misschien worden ze anders bang.

Maar eerst wil hij iets vertellen over de periode na de HBS.

Het was de bedoeling dat Prul landmachtofficier zou worden. Hij zou toelatingsexamen doen voor de KMA en naar Breda gaan. Hij wilde graag bij de topografische dienst, want dan was je altijd buiten in de jungle en dan moest je kaarten maken.

Zijn ouders hadden geen geld om hen verder te laten studeren, dus ze waren afhankelijk van opleidingen die door het gouvernement betaald werden. Je kon naar Breda naar de KMA, naar Willemsoord om zeeofficier te worden of naar Leiden om BB ambtenaar te worden, voor de opleiding tot Indoloog.

Toen hij eindexamen had gedaan was de KMA voor twee jaar gesloten. Een soort studentenstop. Er waren 14 plaatsen voor Indonesië, twaalf voor de kinderen van militairen en twee voor Indonesiërs. Je kon blijkbaar wel toelatingsexamen doen. Voor dat examen moest hij naar Bandung. Hij logeerde daar bij een familie van Pelt, waar allerlei officieren over de vloer kwamen. Dat wordt uitgebreid verteld en was blijkbaar erg belangrijk. Na zijn examen moest hij bij een officier komen op het departement van oorlog daar en die zei hem dat hij geslaagd was, maar dat ze hem niet konden aannemen. Hij moest het volgend jaar maar terugkomen, dan zou er een plaats voor hem zijn.

Wat later zei iemand dat de resident van Bandung hem wilde spreken. De resident was een vriend van zijn ouders en is het hoofd van het Binnenlands Bestuur. Hij zat in een prachtige kamer waar een portret van de koningin hing en hij was helemaal "met goud bedekt". De resident vroeg hem of hij BB ambtenaar wilde worden. Prul was zo in de war, ook over het feit dat hij meteen moest beslissen en er niet even over mocht nadenken, dat hij heeft geweigerd.

Na enige tijd is hij gaan werken bij de landraad in Malang. Een rot job zonder toekomst volgens hem. Hij verdiende f 20,- per maand. Daar ging nog 4% loonbelasting af en hij moest f 5,- kostgeld betalen aan zijn moeder.

Op een dag kreeg oma Wies een brief van een vriend die op het departement van financiën in Batavia zat. Ze moest Prul naar Batavia sturen. Er zou daar een examen zijn. Er waren twintig plaatsen voor douaneambtenaar in uitvoerrechten en accijnzen. Hij is daarheen gegaan en heeft gelogeed bij de familie de Grave. Op de dag van het examen is hij naar het departement gegaan. Het was daar erg druk, allemaal jongelui, die een voor een naar binnen moesten en het allemaal ontzettend moeilijk vonden. Hij was als laatste aan de beurt. Aan een tafel zaten drie belangrijke mannen, empire builders,

referendarissen of zo. Ze stelden vreemde vragen en hij gaf vreemde antwoorden. Er was een mijnheer die steeds opstond en de kamer uitging en dan weer terugkwam. Later bleek dat hij steeds moest lachen om de dingen die Prul zei. "Zo heb ik die lui bezig gehouden. Ze aten uit mijn hand a.h.w."

Hij is als nr. 1 geslaagd en bij de douane gekomen.

Hij moest naar Batavia voor een cursus van een jaar. Je moest heel veel leren en hij deed heel weinig. Alleen de laatste paar weken werkte hij van 8 uur 's morgens tot 2 uur 's nachts. Hij kende alle boeken uit het hoofd. Hij is met zulke hoge cijfers geslaagd, dat is daarna nooit meer verbeterd bij de douane.

In Batavia waren veel grieten. Er waren altijd veel grieten om hem heen. Die kwamen zonder dat hij daar moeite voor deed naar hem toe. Daar heeft hij Ilse weer ontmoet. Zij was daar op vakantie met de familie. Ze zijn uitgegaan, maar verder was er nog niets aan de hand.

Nadat hij voor zijn examen was geslaagd kreeg hij een baan in Soerabaja als ambtenaar 3^e klas in- en uitvoerrechten.

Op een gegeven moment werd hij opgeroepen voor de militie en hij is naar Bandoeng gegaan. Zijn ouders woonden toen in Malang en daar was een heel rijk Hollands meisje dat erg verliefd op hem was. Haar ouders zagen hem ook wel zitten, maar hij had er geen zin in. "The image of your mother was in my heart".

Hij is dus naar Bandoeng gegaan en daar heeft hij Ilse weer ontmoet. Ze zijn uitgegaan en tijdens een ontmoeting in een theehuisje sprak Ilse de woorden: "Nu moeten we maar gaan trouwen". En dat hebben we gedaan. Ilse is het niet eens met deze voorstelling van zaken.

De douane was eigenlijk niets voor hem. Hij wilde nog steeds graag officier worden. Toen kwam de oorlog. De verbinding met Holland was afgesneden en ze hadden in Indië officieren nodig voor de landmacht, de luchtmacht en de marine. Je kon niet meer naar Holland voor een opleiding. Hij was nog in Soerabaja en was al getrouwd. Ze hadden bij de marine mensen nodig voor de verbindingdienst en daar heeft hij zich voor opgegeven. Hij hoorde daar aanvankelijk niets op. Inmiddels was hij als douaneambtenaar overgeplaatst naar Makassar. Ilse en hij zijn daarheen verhuisd en daar is Rob geboren (maart 1941). Op een gegeven moment kreeg hij een oproep van de marine om deel te nemen aan een examen in Batavia. Dat heeft hij gedaan en toen weer terug naar Makassar om op de uitslag te wachten. Dat duurde een maand. Hij wilde persé weg van Makassar. Hij zag het als een 'trap'. Tenslotte kwam de brief met zijn aanstelling als luitenant ter zee 3e klas. Toen is hij naar Soerabaja gegaan en Ilse volgde later.

Meteen na de aanval op Pearl Harbour verklaarde Nederlands Indië de oorlog aan Japan (8 december 1941). De Japanners veroverden in rap tempo eiland na eiland op de overal te zwakke Nederlands-Indische strijdkrachten. Tot de capitulatie van de Nederlands-Indische strijdkrachten, op 9 maart 1942 namen Nederlandse marine en luchtmacht actief deel aan de strijd in Zuid-Oost-Azië. Ze vochten dapper maar waren niet in staat te voorkomen dat al voor 1 maart 1942, de landingsdatum op Java, praktisch het gehele Nederlands-Indische gebied (buiten Java) verloren ging.

Prul was marineofficier toen de oorlog uitbrak. Hun oudste zoon was 10 maanden en Ilse was zwanger van de tweede. Hij vond het vreselijk dat hij weg moest.

Tussendoor vertelt hij nog dat hij voordat hij weer naar Java ging om bij de marine te werken, hij bij de landmacht was. (Misschien opgeroepen en gemobiliseerd vanwege de dreigende oorlog.) Hij was brigadier bij een bepaalde mitrailleursafdeling. Die hele brigade is later gesneuveld bij de verdediging van een bepaalde brug. Hij hoorde dit van een collega douanier toen hij als krijgsgevangene in de gevangenis van Makassar terecht kwam.

Later in Holland heeft Daddy Harms zijn horoscoop getrokken en daaruit bleek dat de zeemacht uiteindelijk de goede keus is geweest. Bij de landmacht zou hij gesneuveld zijn. Als B.B. ambtenaar zou hij onthoofd zijn.

Heel kort zegt hij iets over zijn krijgsgevangenschap. Hij noemt het concentratiekampen. Het zijn jaren die je niet vergeten kan. De kampen waren verschrikkelijk en een op de vier of vijf ging dood, maar hij is levend teruggekomen.

Hij is krijgsgevangen genomen heel ver naar het zuiden in de buurt van de zuidpool. Uiteindelijk hebben de Jappen hem na zijn krijgsgevangenschap teruggebracht naar Bandoeng, waar Ilse hem opwachtte met twee mooie kleine jongetjes.

Toen ik haar vroeg van wie die kleintjes waren, schreeuwde ze: dat zijn jouw kinderen. De vraag was niet kwaad bedoeld. Hij was erg versuft door die rotjaren.

Na de oorlog is Jesse geboren. Hij vindt het erg dat hij van de oudste kinderen niet heeft kunnen genieten, maar voor de anderen heeft hij gezongen en ze flink gezoend. Als hij nu nog één wens zou mogen doen, zou hij wensen dat hij zijn kinderen als baby nog één keer zou kunnen dragen, al was het maar voor één minuut.

Aan het eind van het bandje vertelt Ilse nog dat haar moeder en oma Wies dikke vriendinnen waren. Ze waren om de beurt zwanger en het leek oma Wies zo leuk als een van de dochters Boon met een van de Haye jongens zou trouwen. Ze wist natuurlijk niet dat dat 20 jaar later echt zou gebeuren.